

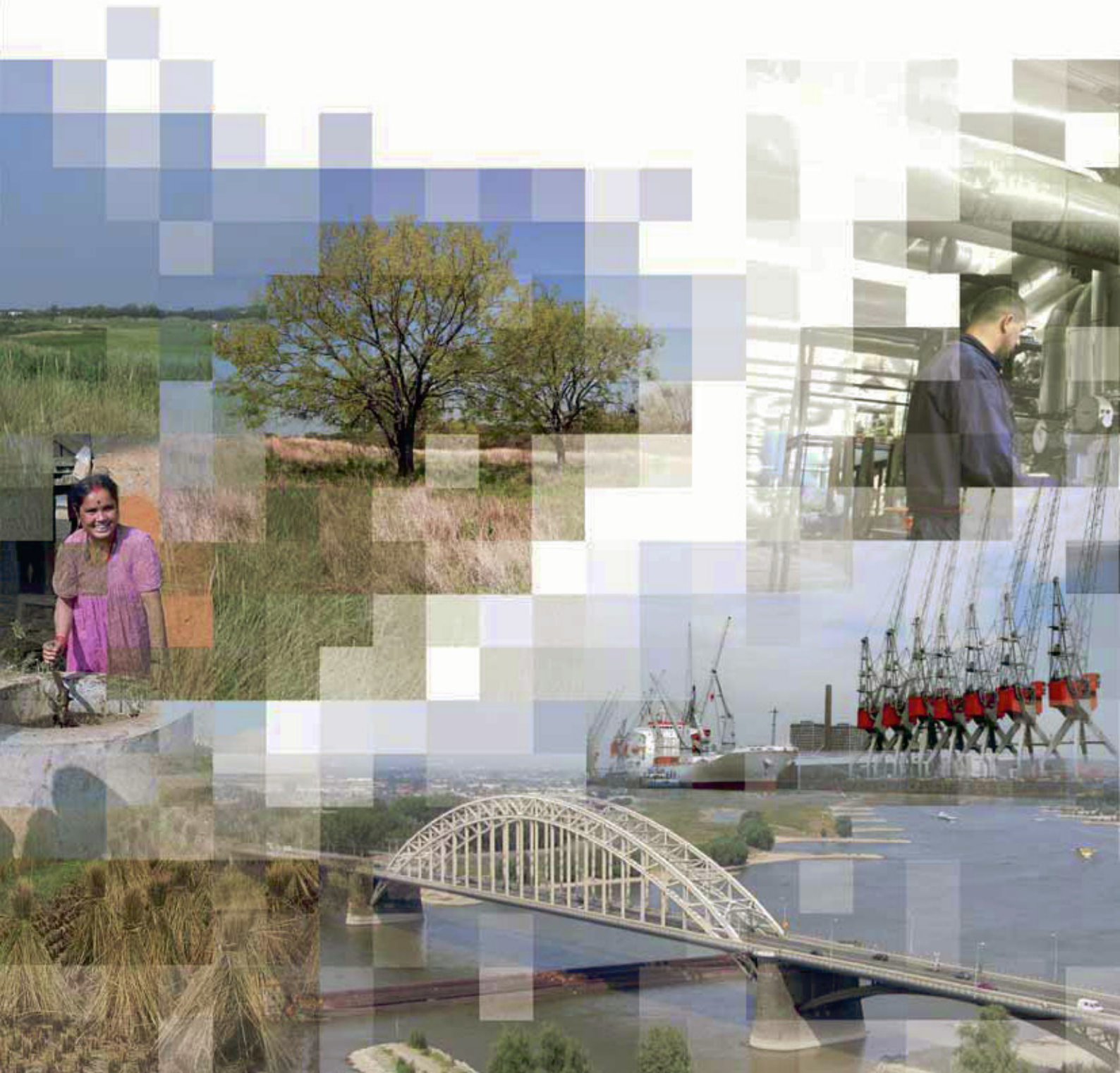

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Planuitwerking Afsluitdijk

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

16 juli 2015 / rapportnummer 2833-46

1. Oordeel over het Milieueffectrapport (MER)

Rijkswaterstaat Midden-Nederland heeft het voornemen om maatregelen aan de Afsluitdijk uit te voeren ter verbetering van de waterveiligheid en de waterafvoer. De maatregelen bestaan uit versterking van het dijklichaam en de spui- en schutsluizen en het aanbrengen van pompen in het spuisluizencomplex bij Den Oever ten behoeve van de waterafvoer. Deze maatregelen worden opgenomen in een Rijksinpassingsplan, dat wordt vastgesteld door de Minister van Infrastructuur en Milieu (IenM). Voor de besluitvorming hierover wordt de gecombineerde plan- en project-m.e.r.-procedure doorlopen. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')¹ zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

De Commissie is van oordeel dat het MER de essentiële informatie bevat om het milieubelang volwaardig te kunnen meewegen in het de besluitvorming over het Rijksinpassingsplan. Het MER is zeer volledig, systematisch van opbouw en ruim voorzien van verhelderende illustraties. Hetzelfde geldt voor de samenvatting en de bijlagen bij het MER. Ook het Masterplan Beeldkwaliteit is uitgebreid en rijk geïllustreerd en maakt duidelijk dat ruimtelijke kwaliteit een belangrijke plaats inneemt in het ontwerpproces en in de besluitvorming. De Commissie stelt vast dat de in het MER beoordeelde varianten veelal negatief scoren op ruimtelijke kwaliteitscriteria. Neutrale en positieve effecten krijgen relatief weinig aandacht, terwijl het voorstellen kansen lijkt te bieden voor ruimtelijke kwaliteit en de bescherming van cultuurhistorische waarden.

De opsplitsing van het voornemen in verschillende onderdelen (dijklichaam, schutsluizen, spuisluizen en waterafvoer) maakt de keuzemogelijkheden per onderdeel expliciet. Per onderdeel is stapsgewijs toegewerkt naar de "oplossingsruimte" die is vastgelegd in het Rijksinpassingsplan en die het vertrekpunt zal zijn voor de aanbesteding. De Commissie merkt op dat de oplossingsruimte fors is ingeperkt en vooral betrekking heeft op wettelijke eisen en het voorkomen van negatieve effecten. Dit geeft aan de ene kant de zekerheid dat bepaalde ongewenste effecten niet optreden, maar beperkt ook de ruimte voor de aannemer om kansen voor optimalisatie – vooral vanuit duurzaam materiaalgebruik, natuur en energie-efficiency – te benutten.

De in het MER beschouwde alternatieven/varianten gaan primair uit van de projectdoelstellingen voor waterveiligheid en waterafvoer. Daarnaast is sprake van regionale ambities, waarvan beoogd wordt deze zoveel mogelijk mee te koppelen met het voornemen. De Commissie constateert echter dat de regionale ambities in het MER een beperkte rol spelen. Het is niet duidelijk welke beperkingen en kansen het Rijksinpassingsplan biedt voor toekomstige (regionale) initiatieven, al dan niet passend binnen het Masterplan Beeldkwaliteit Afsluitdijk.²

---

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectstukken, voor zover digitaal beschikbaar, vindt u door op www.commissiemer.nl projectnummer 2833 in te vullen in het zoekvak.

² De zienswijze van de Provincie Fryslân wijst bijvoorbeeld op de dimensionering van de stormvloedkering, waarmee optimalisatiemogelijkheden worden uitgesloten.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze enkele aandachtspunten voor het vervolgtraject aangaande de mogelijkheden voor optimalisatie van het voornemen vanuit natuur- en milieuoogpunt.

2. Toelichting op het oordeel en aandachtspunten

2.1 Oplossingsruimte

Het MER geeft systematisch inzicht in de stappen die hebben geleid tot het “voorkeursalternatief”. Het voorkeursalternatief bestaat uit zogenaamde “oplossingsruimte”, waarbinnen de toekomstige opdrachtnemer bij de verdere uitwerking en uitvoering van het voornemen zelf keuzes kan maken.

Stap 1 bestaat uit het per planonderdeel³ vergelijken van een aantal varianten die onderscheidend zijn op onder andere milieueffecten, waarna de oplossingsruimte globaal is begrensd. Stap 2 bestaat uit het aanscherpen (op basis van de doelstellingen waterveiligheid en waterafvoer) en optimaliseren (met het oog op ruimtelijke kwaliteit en het beperken van negatieve effecten) van de oplossingsruimte. De uiteindelijk resterende oplossingsruimte is de basis voor het Rijksinpassingsplan en voor eisen en randvoorwaarden die zullen worden gesteld in de aanbestedingsprocedure. De Commissie vindt deze aanpak helder, maar plaatst hierbij twee kanttekeningen.

Materiaalkeuze dijkversterking

Uit het MER blijkt niet duidelijk welke eisen en randvoorwaarden gelden voor het materiaalgebruik bij versterking van de dijk. Pagina 48 (stap 1) geeft aan dat bepaald is hoe verschillende typen materialen scoren op milieubelasting. Uit deze analyse komen grote verschillen naar voren⁴. Pagina 92 (stap 2) geeft echter aan dat verschillende typen materialen niet verenigbaar zijn met eisen uit het Masterplan Beeldkwaliteit.⁵ Dit suggereert dat deze varianten in stap 2 afvallen. De Commissie constateert dat:

- de grote verschillen tussen materialen in milieubelasting niet zijn terug te vinden in de effectbeoordeling;
- deze verschillen geen evidente rol spelen in de afweging, aangezien de ‘richtlijnen ruimtelijke kwaliteit’ uit het Masterplan Beeldkwaliteit (MER, blz. 40) worden doorvertaald in ‘eisen’ voor materialen op het buitentalud (zie tekst blz. 92). Deze “eisen” staan op gespannen voet met het uitgangspunt dat het Masterplan leidt tot richtlijnen voor ruimtelijke kwaliteit en vormgevingsprincipes, waarmee een zekere mate van vrijheid wordt geboden aan uitvoerende partijen om tot optimalisaties te komen.⁶

---

³ In het MER zijn separaat varianten beschreven voor de planonderdelen versterking dijklichaam, versterking schutcomplex Den Oever, versterking schutcomplex Kornwerderzand, versterking spuicomplex Den Oever, versterking spuicomplex Kornwerderzand en Waterafvoer spuicomplex Den Oever.

⁴ Oplossingen met beton (kubussen, interlocking elementen) zouden beter scoren dan toepassingen met breuksteen.

⁵ Gesteld wordt dat dijkbekledingen bestaande uit asfalt (variant A1), interlocking elementen (variant C1) en grove breuksteen (variant B1) niet samen gaan met de eisen die gesteld worden aan het kenmerkende zeedijkprofiel.

⁶ In dit verband wijst de Commissie er op dat op het ‘microniveau’ van taludhellingen en materiaalkeuzen veel mogelijk is, zonder dat dit de cultuurhistorische waarden op ‘macroniveau’ (bijvoorbeeld de strak vormgegeven dijk en de spuisluizen en schutsluizen) aantast.

De uiteindelijke betekenis van de op pagina 92 genoemde eisen uit het Masterplan Beeldkwaliteit voor de resterende oplossingsruimte is onduidelijk, aangezien deze in het MER en het ontwerp-Rijksinpassingsplan verder niet meer genoemd worden, anders dan eisen ten aanzien van het karakteristieke profiel van het buitentalud.

- De Commissie adviseert om bij besluitvorming te verduidelijken en te onderbouwen welke oplossingsruimte ten aanzien van de materiaalkeuze van toepassing is.

Kansen voor optimalisatie

In het MER is aangegeven dat er binnen de oplossingsruimte verschillende mogelijkheden zijn om meerwaarde te creëren. In § 3.4 (ruimtelijke kwaliteit en regionale ambities) zijn daartoe uitgangspunten en kansen opgenomen. Onder de noemer duurzaamheid zijn verschillende mogelijkheden aangegeven om meerwaarde te creëren vanuit materialen en grondstoffen, natuur en ruimte en energie en klimaat⁷. Ook in de zienswijzen worden verschillende mogelijkheden voor optimalisatie genoemd, vooral vanuit natuuroogpunt.⁸

Het is onduidelijk welke rol deze mogelijkheden zullen spelen in de aanbestedingsprocedure. Als hieraan geen (voor)waarden worden gekoppeld, zullen kansen om hiervan gebruik te maken naar verwachting niet (optimaal) worden benut, zeker als deze optimalisaties minder kosteneffectief zijn. Dit kan voorkomen worden door hiervoor criteria op te nemen bij de aanbesteding.

- De Commissie adviseert om bij besluitvorming over het Rijksinpassingsplan aan te geven hoe wordt omgegaan met “meekoppelkansen” voor optimalisatie en realisatie van ambities die uit het MER (en uit de zienswijzen) naar voren komen, in relatie tot de aanbestedingsprocedure.

2.2 Milieueffecten

2.2.1 Effecten op natuur/Passende beoordeling

De effecten op de natuur zijn uitgebreid beschreven in een natuurtoets en in een Passende beoordeling.⁹ De resultaten daarvan zijn correct vertaald in het MER. De natuurtoets en de Passende beoordeling geven een helder, integraal en gedetailleerd beeld van de huidige situatie en mogelijke effecten van het voornemen. Dit integrale beeld heeft ook een meerwaarde ten opzichte van het MER zelf, waarin de gevolgen van aanpassingen aan het dijklichaam en schut- en spuisluizen afzonderlijk in beeld zijn gebracht.

---

⁷ Naast de in het MER genoemde energiezuinige pompen kan ook gedacht worden aan pompen waarmee tevens energie kan worden opgewekt.

⁸ De zienswijze van It Fryske Gea (mede namens Vogelbescherming Nederland) noemt een aantal kansen, waaronder mogelijkheden om de bekleding van de dijk te optimaliseren voor flora en fauna.

⁹ De natuurtoets richt zich op effecten op de middels de Flora- en faunawet beschermde natuurwaarden, Rode lijstsoorten, Ecologische Hoofdstructuur, ecologische waterkwaliteit (KRW-doelen) en doelen uit de Aalverordening/-beheerplan. De Passende beoordeling richt zich op gevolgen voor Natura 2000-gebieden.

De Passende beoordeling toont aan dat het permanente ruimtebeslag van 5,1 hectare op Habitattype H1110A (permanent overstroomde zandbanken) niet tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Waddenzee leidt.¹⁰ Verder geeft de Passende beoordeling gedetailleerd inzicht in tijdelijke effecten van stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitats, de mitigerende maatregelen die worden getroffen en de effectiviteit daarvan.

2.2.2 Mitigatie van effecten op natuur

Uit het MER en de Passende beoordeling komt naar voren dat zich in de aanlegfase negatieve effecten op natuur kunnen voordoen. Omdat deze effecten beperkt van omvang en tijdelijk zijn en omdat waar nodig mitigerende maatregelen worden getroffen, wordt gesteld dat deze effecten niet leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Natura 200-gebieden Waddenzee en IJsselmeer. De Commissie vindt deze conclusie op zichzelf voldoende onderbouwd, maar constateert dat een aantal kansen voor mitigatie en/of optimalisatie vanuit natuurroep niet (voldoende) zijn beschouwd:

- In het MER is sprake van het graven van (ondiepe) vaargeulen ten behoeve van aan- en afvoer van materiaal per schip. Gesteld wordt dat deze geulen geen (permanente) gevolgen hebben omdat deze weer worden opgevuld met sediment (p. 78). De Commissie merkt op dat er in de gegraven geulen weinig stroming zal zijn, waardoor de kans bestaat dat zich daarin sliblagen met weinig bodemleven zullen afzetten. Dat brengt mogelijk tijdelijk kwaliteitsverlies voor schelpdier etende watervogels (zoals Toppereend) met zich mee, dat ook langer kan duren dan voorzien. Dit risico is grotendeels te ondervangen door meerjarige mosselbanken gericht(er) te beschermen. Volgens het MER (p. 216) is dit een randvoorwaarde voor het graven van de geulen. De Commissie wijst er – mede op grond van een van de ingediende zienswijzen – op dat mogelijk meer mosselbanken aanwezig zijn dan in de Passende beoordeling is aangegeven.¹¹
- In het MER en de Passende beoordeling is aangegeven dat het noodzakelijk is de leidam bij Den Oever (ook wel “de Banaan” genoemd) te versterken en te voorzien van nieuw bekledingsmateriaal. Onduidelijk is waarom dit noodzakelijk is en of er geen oplossingen zijn met minder gevolgen voor de daar aanwezige natuurwaarden. Zo is het een belangrijk broedgebied voor lepelaars (maximaal 145 paar, circa 10% van de broedpopulatie in het Waddengebied). Gesteld wordt dat de verstoring tijdelijk is en dat de belangrijke vogelsoorten vanzelf terug komen als gezorgd wordt voor voldoende begroeiing. De Lepelaar bevindt zich (ook zonder de bovengenoemde aantallen) boven de instandhoudingsdoelstelling, zodat niet verwacht wordt dat het realiseren van de Natura 2000-doelen door de ingreep buiten bereik zal komen. De Commissie wijst echter op de onzekerheden

---

¹⁰ In de zienswijze van It Fryske Gea wordt gesteld dat het ruimtebeslag van 5,1 hectare tot significante gevolgen voor de Waddenzee leidt. In de Passende beoordeling wordt gesteld dat het oppervlakteverlies wegvalt tegen de natuurlijke fluctuatie van het aanwezige areaal (1000-en ha). De kwaliteit van het gebied dat verdwijnt is hooguit matig, met beperkte ontwikkelpotenties. De Commissie acht deze redenering plausibel. Voor oppervlakte geldt bovendien geen verbetering.

¹¹ In de zienswijze van It Fryske Gea is aangegeven dat in de Passende beoordeling is uitgegaan van verouderde gegevens (2005) en dat de laatste jaren zich meerjarige mosselbanken hebben ontwikkeld. De Passende beoordeling bevestigt dat zich jaarlijks nieuwe mosselbanken vestigen, waardoor het voorkomen van mosselbanken op locaties waar geulen worden gegraven niet op voorhand kan worden uitgesloten.

in de veerkracht¹² en geeft in overweging om na te gaan of alternatieve oplossingen mogelijk zijn en, indien onmogelijk, een “ecologisch inpassingsplan”¹³ (plan waarin de maatregelen nader worden uitgewerkt) op te stellen dat gericht is op herstel/optimalisatie van het leefgebied voor kolonievogels.

- Het gebied rond de Makkumer Noordwaard (telgebied m37/IJ1112) is niet in zijn geheel betrokken bij de analyse van effecten in de aanlegfase, terwijl zich hier grote watervogelpopulaties bevinden en het gebied zich binnen verstoringsafstand bevindt. Omdat effecten alleen in de winterperiode relevant zijn, zijn deze effectief te mitigeren door dit deelgebied te betrekken in het faseringsplan.
- Mogelijke tijdelijke gevolgen voor kustbroedvogels waaronder Bontbek- en Strandplevier (waarvan de laatste zich onder de instandhoudingsdoelstelling bevindt) zijn volgens de Commissie effectief te mitigeren door het creëren van tijdelijke natuur (bijv zandopspuiting en vrijhouden van grondpredatoren; hierbij kan gebruik gemaakt worden van vrijkomend materiaal)¹⁴.
- In enkele zienswijzen¹⁵ wordt gesteld dat werkzaamheden aan de spuisluisen mogelijk significante effecten voor het Natura 2000-gebied Zwarte Meer kunnen hebben, omdat het waterpeil ter plaatse tijdelijk kan stijgen. Een tijdelijke stijging van het waterpeil in het Zwarte Meer kan grote gevolgen hebben voor kwetsbare leefgebieden van soorten, waarvoor de komende jaren herstelmaatregelen worden uitgevoerd. De Commissie is van mening dat het genoemde risico alleen aan de orde kan zijn als spuigroepen in de Afsluitdijk buiten bedrijf zijn. Door monitoring en fasering van de werkzaamheden (waarborgen van voldoende spuicapaciteit) zijn negatieve gevolgen grotendeels te voorkomen. De Commissie adviseert dit in een ecologisch inpassingsplan nader uit te werken.
- De Commissie adviseert om bij besluitvorming aan te geven hoe met de bovengenoemde kansen voor mitigatie en optimalisatie wordt omgegaan en gewenste maatregelen nader uit te werken in een ecologisch inpassingsplan.

2.3 Onzekerheden en monitoring

Hoofdstuk 13 van het MER benoemt onzekerheden, maar deze zijn weinig concreet. Het feit dat er ruimte wordt geboden voor nadere uitwerking door uitvoerende partijen brengt een zekere mate van onzekerheid met zich mee omtrent de effecten van het voornemen, zowel in de aanlegfase als in de gebruiksfase. Paragraaf 13.6 (en pagina 52 van de samenvatting) suggereert dat monitoring van effecten op natuur niet noodzakelijk is. De Commissie vindt deze stelling voorbarig gezien de gesignaleerde kennisleemten, onder andere over het herstel van het bodemleven in te graven geulen in de Waddenzee en de geboden ruimte aan uitvoerende partijen.

---

¹² De populatiegroei in het Waddengebied lijkt te stagneren, met een tijdelijke terugval in 2012 en een afnemend reproductiesucces in sommige kolonies (Boele *et al.* 2015. Broedvogels in Nederland in 2013. Netwerk ecologische Monitoring/Sovon-rapport 2015/04).

¹³ In de zienswijze van It Fryske Gea wordt daar ook op ingegaan.

¹⁴ Kustbroedvogels zijn pioniersoorten die nieuw geschikt habitat in het voorjaar binnen enkele dagen kunnen bezetten.

¹⁵ Vooral de zienswijze van Natuurmonumenten gaat uitgebreid en gedetailleerd in op deze problematiek en noemt verschillende mogelijke mitigerende maatregelen.

- De Commissie adviseert een vinger aan de pols te houden op basis van de bestaande monitoringprogramma's in het Waddengebied¹⁶ en IJsselmeer, na te gaan of onwenselijke ontwikkelingen optreden die mogelijk een relatie hebben met het voornemen, en te beoordelen of dit noodzaakt tot extra maatregelen.

De Commissie constateert verder dat er rond het IJsselmeer meerdere ontwikkelingen spelen die kunnen leiden tot cumulatie van effecten. Naast de versterking van de Afsluitdijk is er planvorming gaande over bijvoorbeeld versterking van de Houtribdijk, realisatie van de vis-migratierivier in de Afsluitdijk, aanpassing van het sluisencomplex Kornwerderzand ten behoeve van grotere schepen, zandwinning in het IJsselmeer en aanpassing van het peilbesluit voor het IJsselmeer. De Commissie geeft in overweging om vanwege de mogelijke cumulatie een gezamenlijke "effectboekhouding" bij te houden waarmee kan worden ingespeeld op risico's en synergiemogelijkheden. Het "Kader Ecologie en Cumulatie" (KEC) voor de Noordzee kan hiervoor als inspiratie dienen.

---

¹⁶ Zie <http://www.walterwaddenmonitor.org/> voor overzicht meetnetten en monitoringprogramma's in het Waddengebied.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat Midden Nederland

Bevoegd gezag: Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Besluit: vaststellen van een Rijksinpassingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: D03.2

Activiteit: De Minister van Infrastructuur en Milieu wil maatregelen uitvoeren aan de Afsluitdijk, inclusief de spui- en schutsluizen, ten behoeve van waterveiligheid en waterafvoer. Hiervoor wordt een Rijksinpassingsplan opgesteld, waarvoor de m.e.r.-procedure wordt doorlopen.

Procedurele gegevens:

Adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 23 augustus 2013

Aankondiging start procedure: 23 augustus 2013

Ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 26 augustus 2013 t/m 23 september 2013

Advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 18 oktober 2013

Aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 11 mei 2015

Ter inzage legging MER: 14 mei 2015 t/m 24 juni 2015

Toetsingsadvies uitgebracht: 16 juli 2015

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. dr. J.H. van den Berg

dhr. ir. J.H.J. van der Gun

dhr. drs. P.J. Jongejans (secretaris)

dhr. ir. K.A.A. van der Spek

mw. M.A.J. van der Tas (voorzitter)

dhr. ing. R.L. Vogel

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot

duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie: <http://www.commissiemer.nl/advisering/watbiedtdecommissie>

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Plan/Project–MER Afsluitdijk, Rijkswaterstaat, mei 2015;
- Plan/Project–MER Afsluitdijk Samenvatting, Rijkswaterstaat, mei 2015;
- Passende Beoordeling Afsluitdijk, Rijkswaterstaat, mei 2015;
- Natuurtoets Afsluitdijk, Rijkswaterstaat, mei 2015;
- Ontwerp–Rijksinpassingsplan Afsluitdijk, Toelichting en Regels, Rijkswaterstaat, mei 2015;
- Ontwerp–Rijksinpassingsplan Afsluitdijk, Verbeelding, Rijkswaterstaat, mei 2015;
- Masterplan Beeldkwaliteit Afsluitdijk, Feddes/Olthof landschapsarchitecten en Architectenbureau Paul de Ruiter, april 2015;
- Ontwerp Ontheffing Flora– en faunawet, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland;
- Bijlage bij Ontwerp–Nb–wetvergunning; Afsluitdijk, Waddenzee en IJsselmeer, april 2015;
- Verdiepend effectonderzoek waterkwaliteit en morfologie Afsluitdijk, Witteveen en Bos, 30 januari 2015.

De Commissie heeft kennis genomen van 27 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 1 juli 2015 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Planuitwerking Afsluitdijk

ISBN: 978-90-421-4109-4

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

